

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К.Д. УШИНСЬКОГО»**

Соціально-гуманітарний факультет
Кафедра теорії та методики практичної психології

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ»**

**Для здобувачів наукового ступеня доктор філософії (PhD)
третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
за спеціальністю 053 Психологія**

Одеса – 2024

Рекомендовано до друку за рішенням вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (протокол № 1 від 29 серпня 2024 р.).

Автор:

Вдовіченко О.В., доктор психологічних наук, професор, професор кафедри теорії та методики практичної психології, Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (м. Одеса).

Рецензенти:

Хомуленко Т.Б., доктор психологічних наук, професор, завідувачка кафедри психології, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди (м. Харків).

Бикова С.В., кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри філософії, політології, психології та права, Одеська державна академія будівництва та архітектури (м. Одеса).

Методичні рекомендації до практичних занять та організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Актуальні проблеми психології» для здобувачів вищої освіти зі спеціальності 053 Психологія / Вдовіченко О.В. Одеса: Університет Ушинського, 2024. 41 с.

Методичні рекомендації складено відповідно до листа Міністерства освіти і науки України від 09.07.2018 року № 1/9-434 «Щодо рекомендацій з навчально-методичного забезпечення» і містять питання до практичних занять, теми самостійної роботи здобувачів наукового ступеня доктора філософії (PhD) з психології; питання для самоперевірки, глосарій, індивідуальне навчально-дослідне завдання, рекомендована література з дисципліни «Актуальні проблеми психології».

Призначені для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, які навчаються за спеціальністю 053 «Психологія»

ЗМІСТ

ОПИС ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ».....	5
1. Опис навчальної дисципліни.....	5
2. Пояснювальна записка.....	6
3. Форми контролю та критерії оцінювання	
ПИТАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	13
ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ	16
КОНТРОЛЬНІ ЗАСОБИ ПЕРЕВІРКИ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИЧНОЇ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	17
ГЛОСАРІЙ.....	19
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	21
ДОДАТКИ	25

ОПИС ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ»

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, ОНП, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки	Статус дисципліни: Обов'язкова	
Модуль – 1	Спеціальність: 053 Психологія ОНП Психологія	Рік підготовки: 1	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання – доповідь з презентацією		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		1-й	1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 3	Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий) Ступінь освіти: доктор філософії (PhD)	Лекції	
		10 год.	2 год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	4 год.
		Лабораторні	
		–	–
		Самостійна робота	
		56 год.	74 год.
		Індивідуальні завдання:	
		10 год.	10 год.
		Вид контролю: екзамен	

2. Пояснювальна записка

У науці, прагнучі до глибших і точніших знань, а також до яснішого розуміння об'єктивної реальності та законів її розвитку, змінюються парадигмальні основи, принципи, підходи, методи і напрямки досліджень. В психології на сьогодні накопичено велику кількість фактів, які ще недостатньо зрозумілі, а також чимало теоретичних концепцій в межах різних наукових парадигм. Узагальнення і тлумачення цих даних з різних теоретичних точок зору часто відрізняються і іноді навіть суперечать одне одному. Тому все більше набирає популярності підхід, який поєднує інтерпретаційний потенціал різних теорій, прагне до чіткішого визначення психологічних понять, розробки більш ефективних методів психодіагностики та психокорекції, а також до використання досягнень інших наук. У практичній площині до значної кількості ще не розв'язаних психологічних проблем додаються нові, які є складнішими і можуть нести потенційну небезпеку, особливо у зв'язку з розвитком інформаційних технологій, розширенням штучної реальності та споживацьким ставленням до природи. Багатовимірні психологічні явища і суперечності аналізуються з різних концептуальних підходів, проте все ще бракує цілісної, системної інтеграції знань про психічну організацію. Для психологів важливо орієнтуватися в основних протиріччях накопиченого знання, а також в обмеженнях, що виникають при вивченні об'єкта психологічного дослідження. Визначення актуальних проблем та можливості синтетичного підходу до вивчення психічних явищ лежать в основі дисципліни «Актуальні проблеми психології».

Мета вивчення дисципліни «Актуальні проблеми психології» – формування у здобувачів наукового ступеня доктора філософії (PhD) з психології загального уявлення про основні актуальні проблеми та протиріччя в сучасній психології, джерела їхнього виникнення, шляхи і перспективи вирішення; формування мотивації щодо використання набутих знань у професійній діяльності.

Реалізація мети забезпечує досягнення результатів навчання за програмою дисципліни завдяки відповідному навчальному змісту.

В межах дисципліни «Актуальні проблеми психології» розглядаються наступні теми:

- інтегрованість та диференціація психічних явищ.;
- взаємозв'язок психічної та фізіологічної організації людини;
- свідомість та безсвідоме в психічній організації;
- методологічні виклики психологічних досліджень;
- діяльність людини в контексті змін дійсності;
- дослідження процесу формування особистості;
- природні та штучні інтелектуальні можливості й обмеження.

Основними навчальними **завданнями** дисципліни «Актуальні проблеми психології» є:

- ознайомити здобувачів наукового ступеня доктора філософії (PhD) з психології з протиріччями, невизначеностями та пояснювальними обмеженнями

різних психологічних теорій, з незрозумілими психологічними фактами;

- навчити здобувачів наукового ступеня доктора філософії (PhD) з психології розбиратися в концептуальному підґрунті психологічних досліджень, в можливостях визначення напрямку, побудови та вибору методів психологічного дослідження.

Очікувані результати вивчення дисципліни:

Знати:

- системну організацію та реалізацію психічних явищ;
- теорії, що стосуються зв'язку між психічним та фізіологічним (тілесним) аспектами людини;
- структуру свідомого та неусвідомлюваного рівнів психічної організації, їх взаємозв'язок;
- методологічні підходи в науковому та гуманістичному дослідженні;
- взаємозв'язок особистості та діяльності;
- основні концепції щодо побудови теорій особистості;
- особливості природного та штучного інтелекту.

Уміти:

- аналізувати структуру та функції поточної системи людської діяльності;
- визначати впливові фактори на поведінку людини в конкретних умовах;
- розпізнавати психологічні аспекти свідомого та неусвідомлюваного в психічній організації;
- планувати психологічні дослідження, використовуючи різні підходи;
- застосовувати факторні моделі для вивчення особистості;
- оцінювати інтелектуальні здібності людини у вирішенні завдань та прийнятті рішень.

3. Форми контролю та критерії оцінювання

Дисципліною «Актуальні проблеми психології» передбачаються наступні форми контролю рівня засвоєння здобувачами навчального матеріалу: індивідуальне усне опитування на практичних заняттях, перевірка виконання практичних завдань та самостійної роботи, доповідь з презентацією, екзамен.

З метою демонстрування результатів навчання застосовуються також дискусія, усні доповіді, круглий стіл, семінар, презентація результатів практичної та самостійної роботи.

Критерії оцінювання за різними видами роботи

Вид роботи	Бали	Критерії
Практичне заняття	0	Здобувач виявляє повне незнання навчального матеріалу, не надає відповідей, не виконує завдань або виконує їх неправильно.
	1	Здобувач відтворює незначну частину навчального матеріалу, має поверхові уявлення про предмет вивчення, не

		може надати висновки; не проявляє активності при проведенні усного опитування на практичному занятті; не вміє використовувати наявні знання у стандартних ситуаціях / при вирішенні проблемних завдань.
	2	Здобувач відтворює незначну частину навчального матеріалу, має поверхові уявлення про предмет вивчення, не робить ґрунтовних висновків; бере участь у усному опитуванні, однак активність є нестабільною; не вміє використовувати наявні знання у стандартних ситуаціях / при вирішенні елементарних завдань.
	3	Здобувач відтворює достатню частину навчального матеріалу, у відповідях наявні помилки, висловлюються власні міркування та висновки; бере участь у усному опитуванні, вміє використовувати наявні знання у стандартних ситуаціях / при вирішенні елементарних завдань.
	4	Здобувач надає досить повні відповіді, виконує завдання, але припускається незначних помилок, які виправляє лише при зауваженні викладача; володіє знаннями з теми практичного заняття, яким бракує узагальненості; вміє використовувати їх у стандартних ситуаціях, при вирішенні нескладних проблемних завдань.
	5	Здобувач надає повні відповіді, завдання відзначаються повнотою виконання, але припускає неточності, які виправляє сам або при першому зауваженні викладача; володіє узагальненими знаннями з теми практичного заняття, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє застосовувати вивчений матеріал; при вирішенні складних проблемних завдань потребує допомоги викладача.
	6	Здобувач надає повні відповіді, завдання відзначаються повнотою виконання, але припускає неточності, які виправляє сам або при першому зауваженні викладача; володіє узагальненими знаннями з теми практичного заняття, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє застосовувати вивчений матеріал; при вирішенні складних проблемних завдань інколи потребує допомоги викладача.
	7	Здобувач надає вичерпні відповіді, завдання відзначаються повнотою виконання без допомоги викладача; володіє узагальненими знаннями з теми практичного заняття, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє застосовувати вивчений матеріал; вирішує складні проблемні завдання.

Самостійна робота	0	Відсутність у здобувача опанування самостійного матеріалу або неповне його осмислення.
	1	Здобувач знає окремі факти, що стосуються навчального матеріалу; виявляє здатність елементарно висловлювати думку; самостійно та за допомогою викладача може виконувати частину практичних завдань; знає послідовність виконання завдання; практичні завдання містять багато суттєвих відхилень від установлених вимог, при їх виконанні потребує допомоги викладача.
	2	Здобувач самостійно логічно відтворює фактичний і теоретичний матеріал та наводить приклади; володіє навчальним матеріалом і використовує набуті знання, уміння у стандартних ситуаціях; самостійно виконує практичні завдання відповідно до методичних рекомендацій; практичні завдання мають окремі помилки; користується необхідними навчально-методичними матеріалами.
	3	Здобувач володіє глибокими знаннями, демонструє відповідні компетентності, використовує їх у нестандартних ситуаціях, самостійно працює з інформацією у відповідності до поставлених завдань; систематизує та узагальнює навчальний матеріал; самостійно користується додатковими джерелами інформації; без похибок виконує та аналізує практичні завдання.
Індивідуальне науково-дослідне завдання (доповідь з презентацією)	0 балів	Основні положення роботи не наведено. Логічність та лаконічність у викладені матеріалу відсутня. Доповідь представлено невиразно і плутано. Презентація відсутня або не відповідає змісту роботи
	1-2 бали	Наведені окремі основні положення роботи, але не в логічній послідовності. Лаконічність відсутня. Доповідь представлено невиразно. Презентація віддалено і не в ключових моментах представляє зміст роботи
	3-4 бали	Основні положення роботи наведено, але не в логічній послідовності. Лаконічність відсутня. Доповідь представлено невиразно. Презентація віддалено в ключових моментах представляє зміст роботи
	5-6 балів	Основні положення роботи наведено в достатньо виразній логічній послідовності. Лаконічність відсутня. Доповідь представлено достатньо виразно. Презентація в ключових моментах представляє зміст роботи, але шаблонно
	7-8 балів	Основні положення роботи наведено у виразній логічній послідовності. Представлення матеріалу лаконічне. Доповідь представлено виразно. Презентація в ключових моментах представляє зміст роботи, але шаблонно

	9-10 балів	Повністю наведені положення роботи. Матеріал викладено логічно та лаконічно. Доповідь представлено виразно та чітко з інтонаційними акцентами значущих аспектів роботи. Презентація є оригінальною, креативною та повністю відповідає змісту роботи
--	------------	---

Критерії оцінювання підсумкового контролю (екзамен)

Для навчальної дисципліни «Актуальні проблеми психології» за навчальним планом передбачено підсумковий контроль у формі екзамену, на який відводиться 20 балів. Здобувач може скласти екзамен, якщо кількість отриманих впродовж вивчення дисципліни балів не менше 40. Накопичені здобувачем бали під час вивчення навчальної дисципліни не анулюються, а сумуються. Оцінка за екзамен не може бути меншою за кількість накопичених ним балів.

Бали	Критерії
0 балів	Здобувач не відповідає на запитання
1-5 балів	Здобувач розпізнає деякі об'єкти вивчення та визначає їх на побутовому рівні, може описувати деякі об'єкти вивчення; має фрагментарні уявлення з предмета вивчення; використовує елементарні прийоми виконання практичного завдання.
6-10 балів	Здобувач знає окремі факти, що стосуються навчального матеріалу; виявляє здатність елементарно висловлювати думку; виконує частину практичного завдання.
11-15 балів	Здобувач надає відповіді на запитання в цілому правильні, але здобувач припускається помилок у визначеннях. Здобувач робить власні висновки, наводить приклади практичного використання; виконує практичне завдання з незначними огріхами.
16-20 балів	Здобувач надає відповіді на запитання повні, обґрунтовані, логічно побудовані, з прикладами практичного використання; відповідаючи, здобувач розмірковує, робить власні висновки виконує правильно практичне завдання.

Критерії оцінювання за всіма видами контролю

Сума балів	Критерії оцінки
Відмінно (90-100 А)	Здобувач демонструє міцні знання навчального матеріалу, в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, правильно й обґрунтовано приймає необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях; реалізує теоретичні положення навчальної дисципліни виконуючи практичні завдання у сфері психології. При виконанні практичних завдань проявляє вміння самостійно вирішувати поставлені завдання, активно включається в обговорення, відстоює власну точку зору в питаннях та рішеннях, що розглядаються. Оцінка нижче 100 балів обґрунтовується недостатнім розкриттям теоретичних

	питань навчальної дисципліни, або тим, що студент проявляє невпевненість в тлумаченні теоретичних положень чи складних практичних завдань. На високому рівні <i>знає</i> системну організацію та реалізацію психічних явищ; теорії, що стосуються зв'язку між психічним та фізіологічним (тілесним) аспектами людини; структуру свідомого та неусвідомлюваного рівнів психічної організації, їх взаємозв'язок; методологічні підходи в науковому та гуманістичному дослідженні; взаємозв'язок особистості та діяльності; основні концепції щодо побудови теорій особистості; особливості природного та штучного інтелекту. Самостійно <i>уміє</i> аналізувати структуру та функції поточної системи людської діяльності; визначати впливові фактори на поведінку людини в конкретних умовах; розпізнавати психологічні аспекти свідомого та неусвідомлюваного в психічній організації; планувати психологічні дослідження, використовуючи різні підходи; застосовувати факторні моделі для вивчення особистості; оцінювати інтелектуальні здібності людини у вирішенні завдань та прийнятті рішень.
Добре (82-89 В)	Здобувач демонструє знання, володіння матеріалом в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, робить на їхній основі аналіз можливих ситуацій та вміє застосовувати теоретичні положення при вирішенні практичних задач у царині методики викладання, але припускається несуттєвих помилок. При виконанні практичних завдань, здобувач самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких є незначною. У повному обсязі <i>знає</i> системну організацію та реалізацію психічних явищ; теорії, що стосуються зв'язку між психічним та фізіологічним (тілесним) аспектами людини; структуру свідомого та неусвідомлюваного рівнів психічної організації, їх взаємозв'язок; методологічні підходи в науковому та гуманістичному дослідженні; взаємозв'язок особистості та діяльності; основні концепції щодо побудови теорій особистості; особливості природного та штучного інтелекту. Самостійно <i>уміє</i> аналізувати структуру та функції поточної системи людської діяльності; визначати впливові фактори на поведінку людини в конкретних умовах; розпізнавати психологічні аспекти свідомого та неусвідомлюваного в психічній організації; планувати психологічні дослідження, використовуючи різні підходи; застосовувати факторні моделі для вивчення особистості; оцінювати інтелектуальні здібності людини у вирішенні завдань та прийнятті рішень.
Добре (74-81 С)	Здобувач на достатньому рівні володіє навчальним матеріалом, <i>знає</i> основні теоретичні положення, що відповідають програмі

	навчальної дисципліни, аналізує можливі практичні ситуації та вирішує їх, але припускається помилок які усуває за підтримки з боку викладача або однокурсників. <i>На достатньому рівні знає</i> системну організацію та реалізацію психічних явищ; теорії, що стосуються зв'язку між психічним та фізіологічним (тілесним) аспектами людини; структуру свідомого та неусвідомлюваного рівнів психічної організації, їх взаємозв'язок; методологічні підходи в науковому та гуманістичному дослідженні; взаємозв'язок особистості та діяльності; основні концепції щодо побудови теорій особистості; особливості природного та штучного інтелекту. <i>Уміє</i> аналізувати структуру та функції поточної системи людської діяльності; визначати впливові фактори на поведінку людини в конкретних умовах; розпізнавати психологічні аспекти свідомого та неусвідомлюваного в психічній організації; планувати психологічні дослідження, використовуючи різні підходи; застосовувати факторні моделі для вивчення особистості; оцінювати інтелектуальні здібності людини у вирішенні завдань та прийнятті рішень.
Задовільно (64-73 D)	Здобувач розуміє основні положення навчальної дисципліни, котрі є визначальними і орієнтується у напрямі вирішення практичних завдань. Здобувач розуміє практичні завдання, має пропозиції щодо напрямку їх вирішення. Самостійно вирішує завдання за зразком, допускає значну кількість неточностей, помилок, котрі усуває під керівництвом викладача. <i>Поверхово знає</i> системну організацію та реалізацію психічних явищ; теорії, що стосуються зв'язку між психічним та фізіологічним (тілесним) аспектами людини; структуру свідомого та неусвідомлюваного рівнів психічної організації, їх взаємозв'язок; методологічні підходи в науковому та гуманістичному дослідженні; взаємозв'язок особистості та діяльності; основні концепції щодо побудови теорій особистості; особливості природного та штучного інтелекту. <i>З огріхами уміє</i> аналізувати структуру та функції поточної системи людської діяльності; визначати впливові фактори на поведінку людини в конкретних умовах; розпізнавати психологічні аспекти свідомого та неусвідомлюваного в психічній організації; планувати психологічні дослідження, використовуючи різні підходи; застосовувати факторні моделі для вивчення особистості; оцінювати інтелектуальні здібності людини у вирішенні завдань та прийнятті рішень.
Задовільно (60-63 E)	Здобувач поверхнево опанував навчальний зміст, передбачений програмою навчальної дисципліни, володіє основними положеннями на мінімально допустимому рівні. Знання з основ

	методики викладання літератури несистемні, фрагментарні. Виконання практичних завдань формалізоване: є відповідність алгоритму, виконує практичні завдання за підтримки з боку викладача зі значними труднощами; демонструє нестійкі навички міжособистісної взаємодії. <i>Має фрагментарні знання</i> щодо системної організації та реалізації психічних явищ; теорій, що стосуються зв'язку між психічним та фізіологічним (тілесним) аспектами людини; структури свідомого та неусвідомлюваного рівнів психічної організації, їх взаємозв'язок; методологічних підходів в науковому та гуманістичному дослідженні; взаємозв'язку особистості та діяльності; основних концепцій щодо побудови теорій особистості; особливостей природного та штучного інтелекту. <i>Зі значними огріхами</i> аналізувати структуру та функції поточної системи людської діяльності; визначати впливові фактори на поведінку людини в конкретних умовах; розпізнавати психологічні аспекти свідомого та неусвідомлюваного в психічній організації; планувати психологічні дослідження, використовуючи різні підходи; застосовувати факторні моделі для вивчення особистості; оцінювати інтелектуальні здібності людини у вирішенні завдань та прийнятті рішень.
Незадовільно (35-59 FX)	Здобувач має фрагментарні знання, опанувавши менше половини обсягу навчального змісту, передбаченого програмою навчальної дисципліни. Відсутнє цілісне усвідомлення навчального матеріалу. Здобувач працює пасивно, практичні завдання виконує переважно з помилками, виправляє помилки лише при виконанні нескладних практичних завдань. <i>Не знає</i> системну організацію та реалізацію психічних явищ; теорії, що стосуються зв'язку між психічним та фізіологічним (тілесним) аспектами людини; структуру свідомого та неусвідомлюваного рівнів психічної організації, їх взаємозв'язок; методологічні підходи в науковому та гуманістичному дослідженні; взаємозв'язок особистості та діяльності; основні концепції щодо побудови теорій особистості; особливості природного та штучного інтелекту. <i>Не уміє</i> аналізувати структуру та функції поточної системи людської діяльності; визначати впливові фактори на поведінку людини в конкретних умовах; розпізнавати психологічні аспекти свідомого та неусвідомлюваного в психічній організації; планувати психологічні дослідження, використовуючи різні підходи; застосовувати факторні моделі для вивчення особистості; оцінювати інтелектуальні здібності людини у вирішенні завдань та прийнятті рішень. Здобувач допускається до повторного складання екзамену.
Незадовільно (0-34 F)	Здобувач не виконує вимоги навчальної дисципліни: не сформовані знання, уміння та навички. Здобувач не допускається до екзамену та проходить повторне вивчення дисципліни.

ПИТАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Інтегрованість та диференціація психічних явищ

Питання до обговорення:

1. Різновиди реалізації зворотного зв'язку в психічних системах.
2. Емерджентні прояви під час формування та розвитку психічних системних організацій.
3. Ідентифікація факторів, що забезпечують стійкість психологічних систем у професійній діяльності.
4. Приклади відкритих і закритих психологічних систем у контексті організації людської життєдіяльності.
5. Обмеження у застосуванні синергетичних моделей для опису психологічних феноменів.

Завдання для практичної роботи:

- Визначити структуру дій дослідника у процесі підготовки наукової праці.

Тема 2. Взаємозв'язок психічної та фізіологічної організації людини

Питання до обговорення:

1. Приклади уявних образів, що викликають позитивні емоції.
2. Приклади уявних образів, що асоціюються з негативними емоціями.
3. Уявні образи, які спонукають людину до роздумів і вирішення екзистенційних питань.
4. Аналіз впливу контекстної інформації на трактування висловлювань.

Завдання для практичної роботи:

- Розробка сюжетно організованої й безпечної послідовності образів для виклику відчуття тепла у слухача;
- Визначення асоціацій щодо запропонованих понять та образів.

Тема 3. Свідомість та безсвідоме в психічній організації

Питання до обговорення:

1. Приклади застосування актуальних установок під час вирішення наукових завдань.
2. Приклади короткочасного використання установок в організації повсякденної діяльності людини.
3. Вплив професійного досвіду на формування актуальних установок у діяльності особистості.
4. Динамічні зміни установок у поведінці аддиктивної особистості.

Завдання для практичної роботи:

- Розробка рухових та мовних завдань з виявлення актуальної установки через миттєве переривання її реалізації.

Тема 4. Методологічні виклики психологічних досліджень

Питання до обговорення:

1. Самоспостереження у процесі розробки науково-дослідницьких проєктів.
2. Використання інтроспекції для вирішення завдань самовиховання особистості.
3. Взаємозв'язок інтроспекції та почуття гумору.
4. Застосування інтроспекції психологом у процесі консультування.
5. Роль інтроспекції в аналізі помилок при презентації наукових досягнень.

Завдання для практичної роботи:

- Самоспостереження та опис розумових операцій у процесі вирішення арифметичних задач на множення.

Тема 5. Діяльність людини в контексті змін дійсності

Питання до обговорення:

1. Спонукальні чинники, що визначають наукову діяльність.
2. Приклади конфлікту мотивів у процесі організації наукової роботи.
3. Вплив мотивації досягнень на ефективність та неефективність наукової діяльності.
4. Роль мотиву відповідальності у виконанні професійних обов'язків.
5. Компоненти вольового ресурсу особистості для розв'язання науково-дослідницьких завдань.
6. Позитивне значення розвитку інформаційних технологій в науковій діяльності.

Завдання для практичної роботи:

- Діагностування мотивації досягнень за методикою Т. Елерс (Додаток А).

Тема 6. Дослідження процесу формування особистості

Питання до обговорення:

1. Негативний вплив споживацьких ціннісних орієнтацій на розвиток особистості в умовах сучасного інформаційного суспільства.
2. Психологічне благополуччя особистості в умовах значних соціально-економічних змін.
3. Чинники, що впливають на вибір і реалізацію життєвого шляху науковця.
4. Позитивні аспекти впровадження інформаційних технологій у науковій діяльності.
5. Вплив моральних цінностей науковців на результати та наслідки наукового прогресу.
6. Деструктивний вплив споживацьких ціннісних орієнтацій на формування особистості в сучасному інформаційному суспільстві.

Завдання для практичної роботи:

- Визначення ціннісних орієнтацій особистості за допомогою методики М. Рокича (Додаток Б).
- Визначення часових орієнтацій особистості за допомогою методики Ф.Зимбардо (Додаток В).

Тема 7. Природні та штучні інтелектуальні можливості й обмеження

Питання до обговорення:

1. Застосування творчого потенціалу особистості в науково-дослідній діяльності: історичні приклади.
2. Приклади організації процесу вирішення завдань науково-дослідного характеру.
3. Вплив мисленнєвих стереотипів на вирішення дослідницьких завдань і систематизацію наукових даних.
4. Розробка та обговорення гіпотез для реалізації запланованих наукових досліджень.

Завдання для практичної роботи:

- Визначення креативних можливостей особистості за допомогою методики Н. Вишнякової (Додаток Г).

ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАУКОВО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ (ІНДЗ)

На підставі аналізу навчального матеріалу, самостійного пошуку відповідної інформації підготувати доповідь по висвітленню питань в межах тематики, обраної для дисертаційного дослідження і презентувати її на практичному занятті протягом семестру.

При виконанні ІНДЗ потрібно дотримуватися принципів академічної доброчесності, не допускати академічний плагіат та інші форми академічної недоброчесності, визначені законодавством України.

Академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без відповідного посилання (відповідно до ст. 69 Закону України «Про вищу освіту»).

Відповідно до статті 42 Закону України «Про освіту» порушенням академічної доброчесності вважається:

- академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;
- самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;
- фабрикація – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;
- фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;
- списування – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;
- обман – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;
- використання інформації (факти, ідеї, формули, числові значення тощо) з джерела без посилання на це джерело;
- подання як власних робіт (тез, аналітичних звітів, письмових робіт, есе тощо), виконаних на замовлення іншими особами, у тому числі робіт, стосовно яких справжні автори надали згоду на таке використання.

КОНТРОЛЬНІ ЗАСОБИ ПЕРЕВІРКИ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИЧНОЇ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Питання для самоконтролю

- Основи єдності часток в цілому.
- Властивості системних організацій.
- Визначення синергетики.
- Концепції пояснення зв'язку психічної та тілесної організації.
- Визначення саморегуляції.
- Методи саморегуляції психічних станів.
- Визначення свідомості.
- Визначення неусвідомлюваного.
- Установка та її види.
- Інтроекція та рефлексія.
- Активність та реактивність людини.
- Діяльність та її види.
- Адаптація людини до оточення та її межі.
- Поняття: індивід, особистість, індивідуальність.
- Принципові розбіжності біогенетичного, соціогенетичного та персоногенетичного напрямків сучасного людинознавства.
- Специфіка факторних моделей особистості.
- Неоднозначність у визначеннях людського інтелекту.
- Види інтелекту.
- Визначення штучного інтелекту.

Питання до екзамену

1. Основи інтегрованості організації.
2. Системна специфіка інтегрованої структури.
3. Виникнення нового на рівні системи.
4. Процеси та стани в системній організації (стійкість, нестабільність, розклад, розвиток).
5. Дебати про пріоритетність у психічних явищах.
6. Вплив фізіологічних процесів на психічний досвід.
7. Взаємовплив психічних та фізіологічних процесів.
8. Паралелізм психофізіологічних явищ.
9. Сутність свідомості та її ролі.
10. Явища, що приховані від усвідомлення.
11. Взаємодія свідомого та безсвідомого. Внутрішня настанова.
12. Межі теорії відображення у психологічних дослідженнях.
13. Роль наукового та гуманістичного підходів у дослідженнях.
14. Переваги та недоліки використання експериментальних методів.
15. Внутрішнє спостереження.
16. Спрямована активність людини і її роль у процесах реальності.
17. Джерела мотивації для діяльності.

18. Процеси адаптації та передбачення в системі взаємозв'язків людини та реальності.
19. Перші прояви особистісних змін.
20. Утвердження особистісних рис.
21. Вплив переконань та цінностей на формування особистості.
22. Перспектива часу в життєдіяльності особистості.
23. Фактори, що впливають на життєдіяльність особистості в умовах інформаційного суспільства.
24. Моделювання когнітивних процесів в когнітивній психології.
25. Розгляд питання про природу інтелекту.
26. Різновиди інтелекту (вербальний, невербальний, практичний, соціальний, емоційний).
27. Переваги та обмеження штучного інтелекту.

ГЛОСАРІЙ

Адаптація – пристосування до зовнішніх або внутрішніх умов, які змінюються.

Активність – поняття, яке визначає темп рухів, інтенсивність дії речовини, явищ та живих організмів. Активність в психології може розглядатися як внутрішня ініціація, яка характеризується певною інтенсивністю, енергійністю та спрямованістю впливу людини на оточення.

Діяльність – активна взаємодія з оточенням, у процесі якої жива істота виступає як суб'єкт, який цілеспрямовано впливає на об'єкт для задоволення своїх потреб.

Індивід – людина як одинична своєрідна природна істота, продукт філогенетичного та онтогенетичного розвитку, єдності вродженого та набутого.

Інтелект – багатовимірний феномен і має декілька варіантів визначення. По-перше, інтелект – це загальна розумова здібність до пізнання та вирішення проблем, яка визначає успішність виконання будь-якої діяльності та зумовлює інші здібності. По-друге, інтелект розглядається як система всіх пізнавальних процесів індивіда: відчуття, сприйняття, пам'яті, представлення, мислення, уяви. По-третє, інтелект визначається як здібність до розумового вирішення проблем без реальних проб та помилок. В четверте, інтелект – це те, що вимірюють тести інтелекту.

Інтроспекція – особливий спосіб пізнання людиною своєї свідомості, який полягає в безпосередньому відстежуванні її феноменів і законів.

Міра – філософська категорія, яка виражає єдність якості та кількості об'єкта, єдність змісту та форми; межі, в яких здійснюється, проявляється будь-що.

Мотив – матеріальний або ідеальний «предмет», який спонукає та спрямовує на себе діяльність чи вчинок для задоволення певних потреб суб'єкта.

Неусвідомлюване – сукупність психічних утворень та процесів, які не представлені у свідомості суб'єкта, але можуть впливати на свідомі побудови, переживання, дії, поведінку.

Особистість – особлива якість людини, яка набувається нею в соціокультурному середовищі у процесі спільної діяльності та спілкування.

Парадигма – початкова, фундаментальна концептуальна схема, модель постановки наукових проблем і їх вирішення, методів дослідження та інтерпретації, що панують в певний історичний період в науковому співтоваристві.

Потреби – форма зв'язку живих організмів з зовнішнім світом, джерело їх активності (поведінки, діяльності).

Психічна саморегуляція – це усвідомлена цілеспрямована динамічна зміна суб'єктом окремих психофізіологічних функцій і психічного стану в цілому через спеціально організовану психічну активність.

Рефлексія – розумовий (раціональний) процес, спрямований на аналіз, розуміння, усвідомлення людиною себе: власних дій, поведінки, мовлення, досвіду, почуттів, станів, здібностей, характеру, відносин, своїх задач, призначення.

Свідомість – ідеальна форма відображення, відтворення, породження проявів реальності; має поліфонічну, діалогічну, смислову побудову.

Система – безліч елементів, які знаходяться у відношеннях та зв'язках один з одним і утворюють цілісність, єдність. Система реалізує певну функцію.

Системоутворюючий фактор – домінуюча компонента, яка визначає поєднання інших компонентів в систему. Зміна системоутворюючого фактору призводить до зміни усієї системної організації.

Структура – найбільш суттєві компоненти та зв'язки, які мало змінюються під час функціонування системи і забезпечують існування системи та її основні властивості. Структура характеризує організованість системи, стійку у часі впорядкованість елементів і зв'язків.

Установка (спрямована готовність) – цілісний стан індивіда, що поєднує його потреби і відомості про відповідну ситуацію, на основі чого стає можливою реалізація доцільної поведінки без втручання свідомості.

Холізм (в широкому сенсі) – позиція в філософії та науці з проблеми співвідношення частини та цілого, яка виходить з якісної своєрідності й пріоритету цілого по відношенню до частин; протистоїть редукціонізму і не зводить складне до простого, передбачає, що ціле завжди більше суми частин.

Штучний інтелект – це напрямок розробки комп'ютерних технологій, в межах якого метою є створення комп'ютерних систем з використанням аналогів інтелектуальних функцій людини. Штучний інтелект характеризує будь-який результат роботи комп'ютера, який можна вважати за розумний, подібно виконаному людиною.

Емерджентність – в теорії систем поява у системи властивостей, які не притаманні її окремим елементам, й не зводяться до суми властивостей її елементів.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Актуальні проблеми практичної психології : збірник наук. праць Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Одеса, 14 травня 2024 р.). Одеса, 2024. 431 с.
2. Актуальні проблеми психології навчання в сучасній соціокультурній ситуації: збірник матеріалів наукових доповідей круглого столу, присвяченого творчій спадщині І.О. Синиці (м. Київ, 11-12 квітня 2024 року). Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Київ, 2024. 218 с.
3. Бабатіна С.І. Методологічні та теоретичні проблеми сучасної психології: навч.-методич. посібник. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2017. 144 с.
4. Вдовіченко О.В. Психологія ризику особистості: монографія. Одеса: ФОП Бондаренко М. О., 2019. 456 с.
5. Галян І.М. Ціннісно-сміслова саморегуляція особистості: генеза та механізми функціонування: моногр. Дрогобич: РВВ ДДПУ імені Івана Франка, 2016. 402 с.
6. Гапон Н.П. Теоретико-методологічні проблеми психології: навч. посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2021. 180 с.
7. Грановская Р.М., Березная И.Я. Интуиция и искусственный интеллект. Харків: Гуманітарний центр, 2020. 324 с.
8. Деревянко С.П. Феноменологія емоційного інтелекту: Навчально-методичний посібник. Чернігів: Десна Поліграф, 2016. 312 с.
9. Іванова О.Ф. Вибрані наукові праці. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2020. 444 с.
10. Луших П.В. Хаос и неопределенность от страданий – к росту и развитию.: Монографія. Київ, 2017. 144 с.
11. Попович І.С. Психологічні виміри соціальних очікувань особистості: монографія. Херсон: ПАТ «ХМД», 2017. 504 с.
12. Рэддеманн Л., Стасинг Я. Воображение. Харків: «Гуманітарний центр», 2019. 176 с.
13. Саннікова О.П., Кузнєцова О.В. Системний аналіз адаптивності особистості: Монографія. Одеса: ВМВ, 2017. 392 с.

Додаткова

1. Акімова Н.В. Функції свідомості: проблема класифікації. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Психологія»*. 2020. № 69. С. 8-15.
2. Вдовіченко О.В., Сокальська Н.Л., Запорожченко О.В., Бедан В.Б., Мельниченко В.В. Взаємозв'язки асертивності з психологічними та соціально-психологічними характеристиками особистості. *Наукові перспективи*. (Серія «Державне управління», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Медицина», Серія «Педагогіка», Серія «Психологія»). 2023. Випуск № 12(42). С. 724-735.
3. Вірна Ж.П. Конструктивна психологія життєвих ресурсів особистості. *Матеріали Науково-практичної конференції з міжнародною участю «Проблеми*

особистісних ресурсів у навчальній та професійній діяльності». Харків, 2021. С. 17-21.

4. Вірна Ж.П. Конструктивна психологія життєвих ресурсів особистості. *Матеріали Науково-практичної конференції з міжнародною участю «Проблеми особистісних ресурсів у навчальній та професійній діяльності»*. Харків, 2021. 17-21.

5. Галян О.І. Закономірності розвитку ідеї суб'єктності особистості та її реалізації у вітчизняній освітній практиці ХХ століття. *Insight: the psychological dimensions of society : scientific journal*. Kherson: Publishing house "Helvetica", 2021. Issue 5. 82-99.

6. Гарькавець С.О., Яковенко С.І. Дослідження феномену прощення: психологічні підходи та емпіричні дані. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Психологія»*. 2018. № 64. С. 13-19.

7. Іванова О.Ф. Культурна пам'ять і її вплив на автобіографічну пам'ять. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Психологія»*. 2017. № 62. С. 44-47.

8. Казанжи М. Психологічна ресурсність студентської молоді в умовах карантинних обмежень. *Наука і освіта*. 2021. № 1. С. 27-34.

9. Казанжи М. Психологічна ресурсність студентської молоді в умовах карантинних обмежень. *Наука і освіта*. 2021. № 1. С. 27-34.

10. Каліщук С.М. Концептуалізація екзистенціально-системної моделі реорганізації «картини світу» особистості: введення онтологічних детермінант. *Insight: the psychological dimensions of society*. 2020. 3. 11-27.

11. Козігора М.А. Поняття тривалого травматичного стресу та контексти його застосування. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки»*. 2021. Випуск 4. С. 17-25.

12. Козігора М.А. Поняття тривалого травматичного стресу та контексти його застосування. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки»*. 2021. Випуск 4. Херсон. С. 17-25.

13. Кондратьєва І.П., Вдовіченко О.В. Психологічні особливості переживання кризових ситуацій у здобувачів освіти, що навчаються на першому курсі. *Наукові перспективи*. (Серія «Державне управління», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Медицина», Серія «Педагогіка», Серія «Психологія»). 2024. Випуск №1(43). С. 806-815.

14. Коробка Л.М. Адаптація спільноти до суспільних змін унаслідок воєнного конфлікту: від переживання травми до відновлюваних зусиль та розвитку. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки»*. 2019. № 4. С. 176-182.

15. Коробка Л.М. Адаптація спільноти до суспільних змін унаслідок воєнного конфлікту: від переживання травми до відновлюваних зусиль та розвитку. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки»*. 2019. № 4. Херсон. С. 176-182.

16. Кряж І.В. Почуття зв'язку з природою як особистісний ресурс. *Матеріали Науково-практичної конференції з міжнародною участю «Проблеми*

особистісних ресурсів у навчальній та професійній діяльності. Харків, 2021. 117-121.

17. Максименко Ю.Б., Матохнюк Л.О. Засади досліджень у психології розвитку інформаційної компетентності особистості. *Наука і освіта*. 2017. № 11. С. 76-85.

18. Мірошніченко О. Роль психологічної готовності особистості в адаптації до екстремальних умов життєдіяльності. *Наука і освіта*. 2018. № 7-8. С. 77-82.

19. Перепелиця А.В., Ковальова О.В., Прокоф'єва О.О., Вдовіченко О.В., Гузь Н.В. Роль життєстійкості особистості під час подолання кризи. *Наукові перспективи*. (Серія «Державне управління», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Медицина», Серія «Педагогіка», Серія «Психологія»). 2024. Випуск № 4(46). С. 1343-1352.

20. Плохих В.В. Антиципаційні процеси в організації своєчасних дій людини. *Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України*. К.: «Фенікс», 2019. Т. XII. Психологія творчості. Вип. 26. С. 250-262.

21. Попович І.С. Психологічні виміри соціальних очікувань особистості: монографія. Херсон: ПАТ «ХМД», 2017. 504 с.

22. Саннікова О., Санніков О. Авантюризм і ризик у структурі прийняття рішень. *Наука і освіта*. 2018. № 9-10. С. 111-119.

23. Саннікова О., Санніков О. Авантюризм і ризик у структурі прийняття рішень. *Наука і освіта*. 2018. № 9-10. С. 111-119.

24. Сватенкова Т.І., Тимошенко О.А. Методологічні та теоретичні проблеми психології: навч. посіб. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2018. 143 с.

25. Сизонов Д.Ю. Психолінгвістичні основи медіаграмотності: до проблеми інтерпретації медіатекстів. *Наука і освіта*. 2017. №7. С. 82-88.

26. Соціально-психологічні проблеми суспільства: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 10 квітня 2020 р. К.: Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського, 2020. 256 с.

27. Чебикін О. Емоційний інтелект, його пізнавально-мисленнєві ознаки та функції. *Наука і освіта*. 2020. №1. С. 19-28.

28. Чепелева Н.В. Теоретико-методологічні засади самопроекування особистості. Наукове забезпечення розвитку освіти в Україні: актуальні проблеми теорії і практики (до 25-річчя НАПН України). Збірник наукових праць. Київ: Видавничий дім «Сам», 2017. С. 113-119.

29. Черезова І.О., Панченко В.О., Пасько К.М., Вдовіченко О.В., Сокальська Н.Л. Життєва криза особистості внаслідок травматизації спричиненою військовими діями в Україні. *Перспективи та інновації науки* (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»). 2023. Випуск № 14(32). С. 829-840.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ:

- Міністерство освіти і науки України: офіційний сайт.
- URL : <http://www.mon.gov.ua>
- Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського : офіційний сайт URL : <http://www.nbuv.gov.ua/>

- Одеська національна наукова бібліотека : офіційний сайт.
URL : <http://odnb.odessa.ua/>.
- Бібліотека Університету Ушинського : офіційний сайт.
URL : <https://library.pdpu.edu.ua/>
- журнали: «Вопросы психологии», «Психологический журнал», «Наука і освіта» та інші видання психологічного спрямування.

ДОДАТКИ

Додаток А

МЕТОДИКА ДІАГНОСТИКИ ОСОБИСТОСТІ НА МОТИВАЦІЮ УСПІХУ Т. ЕЛЕРС

Особистісний опитувальник призначено для діагностики виокремленої Хекхаузеном мотиваційної спрямованості особистості на досягнення успіху. Стимульний матеріал представляє собою 41 твердження, на яке досліджуваному необхідно дати один з 2 варіантів відповідей «так» або «ні». Тест відноситься до моношкальних методик. Ступінь виразності мотивації до успіху оцінюється кількістю балів, які відповідають ключу.

Інструкція: Вам буде запропоновано 41 запитання, на кожне з яких дайте відповідь «так» або «ні».

СТИМУЛЬНИЙ МАТЕРІАЛ	ТАК	НІ
1. Когда имеется выбор между двумя вариантами, его лучше сделать быстрее, чем отложить на определенное время		
2. Я легко раздражаюсь, когда замечаю, что не могу на все 100 % выполнить задание		
3. Когда я работаю, это выглядит так, будто я все ставлю на карту		
4. Когда возникает проблемная ситуация, я чаще всего принимаю решение одним из последних.		
5. Когда у меня два дня подряд нет дела, я теряю покой		
6. В некоторые дни мои успехи ниже средних		
7. По отношению к себе я более строг, чем по отношению к другим		
8. Я более доброжелателен, чем другие		
9. Когда я отказываюсь от трудного задания, я потом сурово осуждаю себя, так как знаю, что в нем я добился бы успеха.		
10. В процессе работы я нуждаюсь в небольших паузах для отдыха		
11. Усердие - это не основная моя черта		
12. Мои достижения в труде не всегда одинаковы		
13. Меня больше привлекает другая работа, чем та, которой я занят		
14. Порицание стимулирует меня сильнее, чем похвала.		
15. Я знаю, что мои коллеги считают меня дельным человеком.		
16. Препятствия делают мои решения более твердыми		
17. У меня легко вызвать честолубие		
18. Когда я работаю без вдохновения, это обычно заметно		
19. При выполнении работы я не рассчитываю на помощь других		
20. Иногда я откладываю то, что должен был сделать сейчас		
21. Нужно полагаться только на самого себя		
22. В жизни мало вещей, более важных, чем деньги		

23. Всегда, когда мне предстоит выполнить важное задание, я ни о чем другом не думаю.		
24. Я менее честолюбив, чем многие другие		
25. В конце отпуска я обычно радуюсь, что скоро выйду на работу.		
26. Когда я расположен к работе, я делаю ее лучше и квалифицированнее, чем другие.		
27. Мне проще и легче общаться с людьми, которые могут упорно работать		
28. Когда у меня нет дел, я чувствую, что мне не по себе.		
29. Мне приходится выполнять ответственную работу чаще, чем другим		
30. Когда мне приходится принимать решение, я стараюсь делать это как можно лучше.		
31. Мои друзья иногда считают меня ленивым		
32. Мои успехи в какой-то мере зависят от моих коллег		
33. Бессмысленно противодействовать воле руководителя		
34. Иногда не знаешь, какую работу придется выполнять		
35. Когда что-то не ладится, я нетерпелив		
36. Я обычно обращаю мало внимания на свои достижения.		
37. Когда я работаю вместе с другими, моя работа дает большие результаты, чем работы других		
38. Многое, за что я берусь, я не довожу до конца.		
39. Я завидую людям, которые не загружены работой.		
40. Я не завидую тем, кто стремится к власти и положению		
41. Когда я уверен, что стою на правильном пути, для доказательства своей правоты я иду вплоть до крайних мер		

Ключ до тесту.

Відповідь «так» (“+”) на запитання: 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 14, 15, 16, 17, 21, 22, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 37, 41.

Відповідь «ні» (“–”) на запитання: 6, 13, 18, 20, 24, 31, 36, 38, 39.

Чим більша набрана сума балів, тим більша мотивація успіху.

МЕТОДИКА М. РОКИЧА

М. Рокич поділяє цінності на термінальні (цілі) та інструментальні (засоби). Термінальні цінності визначаються як переконання в тому, якась кінцева ціль індивідуального існування з особистої та суспільної позицій є настільки значущою, що до неї слід прагнути; інструментальні цінності визначаються як переконання в тому, що якомусь способу дії з особистісної та суспільної позиції слід надавати переваги у будь-яких ситуаціях.

Інструкція. Пропонується визначити за рангом окремо термінальні (Т) та інструментальні (І) цінності, що запропоновані у бланку. Визначення за рангом проводиться наступним чином: найбільш значуща цінність з тих, що розглядається, отримує ранг 18, далі – обирається найбільш значуща цінність з тих, що залишилися, і отримує ранг 17 і так далі.

Найменування цінностей

Термінальні	Ранг	Інструментальні	Ранг
активная, деятельная жизнь		аккуратность	
здоровье		жизнерадостность	
красота природы и искусства		непримиримость к недостаткам	
материально обеспеченная жизнь		ответственность	
спокойствие в стране, мир		самоконтроль	
познание, интеллектуальное развитие		смелость в отстаивании своего мнения	
независимость суждений и оценок		терпимость к мнениям других	
счастливая семейная жизнь		честность	
уверенность в себе		воспитанность	
жизненная мудрость		исполнительность	
интересная работа		рационализм (умение принимать обдуманные решения)	
любовь		трудолюбие	
наличие верных и хороших друзей		высокие запросы	
общественное признание		независимость	
равенство (в возможностях)		образованность	
свобода поступков и действий		твердая воля	
творческая деятельность		широта взглядов	
получение удовольствий		чуткость	

Якісний аналіз результатів дає можливість оцінити ідеали, ієрархію життєвих цілей, цінностей, які людина розглядає як норми поведінки.

МЕТОДИКА ЧАСОВОЇ ПЕРСПЕКТИВИ Ф. ЗИМБАРДО

Методику було розроблено відомим американським психологом Філіпом Зимбардо. Опитувальник призначено для дослідження суб'єктивного бачення часу індивіда і складається з 56 тверджень. Через відповідь респондент погоджується або не погоджується з кожним твердженням у відповідності з наступними варіантами відповіді: – зовсім вірно; – скоріше вірно; – нейтрально; – скоріше вірно; – повністю вірно.

Опитувальник містить п'ять шкал, кожену з яких спрямовано на оцінку переважання у респондента певної часової орієнтації: 1) минулого негативного; 2) теперішнього гедоністичного; 3) майбутнього; 4) минулого позитивного; 5) теперішнього фаталістичного.

Інструкція. Будь ласка, уважно прочитайте кожне з наведених нижче 56 тверджень. Вкажіть, наскільки вірним кожне з них описує Вас, і відмітьте цифру у відповідній графі справа. Необхідно відповісти на кожне з тверджень.

Твердження	зовсім вірно	скоріше вірно	нейтр ально	скоріше вірно	повністю вірно
1. Я считаю, что вечеринки с друзьями – одно из важных удовольствий в жизни.	1	2	3	4	5
2. Знакомые с детства картины, звуки, запахи часто приносят с собой поток замечательных воспоминаний.	1	2	3	4	5
3. Судьба многое определяет в моей жизни.	1	2	3	4	5
4. Я часто думаю о том, что я должен был сделать в жизни иначе.	1	2	3	4	5
5. На мои решения в основном влияют окружающие люди и события, происходящие вокруг.	1	2	3	4	5
6. Я считаю, что каждое утро человек должен планировать свой день.	1	2	3	4	5
7. Мне доставляет удовольствие думать о своем прошлом.	1	2	3	4	5
8. Я поступаю импульсивно.	1	2	3	4	5
9. Если что-то не сделано вовремя, меня это не беспокоит.	1	2	3	4	5
10. Когда я хочу достичь чего-то,	1	2	3	4	5

то ставлю перед собой четкие задачи и ищу конкретные способы их достижения.					
11. Если честно, то о своем прошлом я могу вспомнить больше хорошего, чем плохого.	1	2	3	4	5
12. Когда я слушаю свою любимую музыку, я теряю счет времени.	1	2	3	4	5
13. Чтобы выполнить необходимую работу к намеченному сроку, можно пожертвовать сегодняшними развлечениями.	1	2	3	4	5
14. Что будет – то будет, а значит, мои действия не имеют большого значения.	1	2	3	4	5
15. Мне нравятся истории о том, как обстояли дела «в старые добрые времена».	1	2	3	4	5
16. Болезненные события прошлого продолжают проигрываться в моей голове.	1	2	3	4	5
17. Я стараюсь жить полной жизнью, не задумываясь о завтрашнем дне.	1	2	3	4	5
18. Меня расстраивает, когда я куда-либо опаздываю.	1	2	3	4	5
19. В идеале, я бы проживал каждый свой день так, словно он последний.	1	2	3	4	5
20. Счастливые воспоминания о хороших временах с легкостью приходят в голову.	1	2	3	4	5
21. Я вовремя выполняю свои обязательства перед друзьями и начальством.	1	2	3	4	5
22. В прошлом меня часто обижали и отвергали.	1	2	3	4	5
23. Я принимаю решения не задумываясь.	1	2	3	4	5
24. Я принимаю каждый день, каков он есть, не пытаюсь планировать его заранее.	1	2	3	4	5

25. Прошлое несет так много неприятных воспоминаний, что я стараюсь не думать о нем.	1	2	3	4	5
26. Важно, чтобы моя жизнь была захватывающей.	1	2	3	4	5
27. В прошлом я совершил ошибки, которые хотел бы исправить.	1	2	3	4	5
28. Мне кажется, что получить удовольствие от того, что ты делаешь, важнее, чем выполнить работу в срок.	1	2	3	4	5
29. Я вспоминаю свое детство с ностальгией.	1	2	3	4	5
30. Прежде чем принять решение, я взвешиваю все «за» и «против».	1	2	3	4	5
31. Риск не дает моей жизни стать скучной.	1	2	3	4	5
32. Для меня важнее просто наслаждаться жизнью, чем думать о том, что получится в итоге.	1	2	3	4	5
33. Редко бывает, чтобы все получилось так, как я ожидал.	1	2	3	4	5
34. Мне сложно избавиться от неприятных воспоминаний о моем детстве и юности.	1	2	3	4	5
35. Если мне надо думать о целях, задачах и результатах, сам процесс работы перестает доставлять мне удовольствие.	1	2	3	4	5
36. Даже когда я наслаждаюсь настоящим, меня тянет сравнивать его с прошлым.	1	2	3	4	5
37. Невозможно планировать будущее, потому что все меняется очень быстро.	1	2	3	4	5
38. Моей жизнью управляют силы, на которые я не могу влиять.	1	2	3	4	5
39. Нет смысла беспокоиться о будущем, так как я все равно ничего не могу сделать.	1	2	3	4	5
40. Я выполняю задания в срок, двигаясь к цели шаг за шагом.	1	2	3	4	5
41. Я отключаюсь, когда мои	1	2	3	4	5

родственники начинают вести разговоры о прошлом.					
42. Я иду на риск, чтобы добавить остроты в свою жизнь.	1	2	3	4	5
43. Я составляю список того, что мне надо сделать.	1	2	3	4	5
44. Я чаще следую порывам сердца, чем доводам разума.	1	2	3	4	5
45. Я могу противостоять искушениям, когда я знаю, что есть работа, которую надо выполнить.	1	2	3	4	5
46. Меня часто захватывает мгновение.	1	2	3	4	5
47. В наше время жизнь слишком сложна. Я бы предпочел жить в прошлом, когда жизнь была проще.	1	2	3	4	5
48. Я предпочитаю, чтобы моими друзьями были люди, которые ведут себя скорее спонтанно, чем предсказуемо.	1	2	3	4	5
49. Мне нравятся семейные традиции и ритуалы, которые повторяются из раза в раз.	1	2	3	4	5
50. Я думаю о том плохом, что произошло со мной в прошлом.	1	2	3	4	5
51. Я продолжаю выполнять, даже сложные и неинтересные задания, если есть основания полагать, что они помогут мне преуспеть в будущем.	1	2	3	4	5
52. То, что я зарабатываю, лучше потратить на удовольствия сегодня, чем откладывать деньги на будущее.	1	2	3	4	5
53. Часто везение — значит больше, чем прилежная работа.	1	2	3	4	5
54. Я думаю о том хорошем, чего я был лишен в жизни.	1	2	3	4	5
55. Мне нравится, чтобы в моих личных отношениях была страсть.	1	2	3	4	5
56. Всегда будет время наверстать упущенное в работе.	1	2	3	4	5

Минуле негативне. В цю шкалу входять твердження: 4, 5, 16, 22, 27, 33, 34, 36, 50, 54.

Високі бали за цією шкалою означають в цілому негативний, песимістичний погляд на власне минуле. Через реконструктивний характер минулого такі негативні атитюди можуть бути пов'язані як з дійсними переживаннями неприємних або травматичних подій у минулому, так і з негативною реконструкцією нейтральних подій. Високі бали за цією шкалою корелюють з депресією, тривожністю, агресивністю та низькою самооцінкою. Міжособистісні відносини людей, які мають високі бали за цією шкалою, обмежені і часто-густо вони незадовільні. Такі люди зазвичай не мотивовані працювати заради майбутніх досягнень і не отримують задоволення від життя у теперішньому.

Теперішнє гедоністичне. До цієї шкали відносяться наступні твердження: 1, 8, 12, 17, 19, 23, 26, 28, 31, 32, 42, 44, 46, 48, 55.

Високі бали за цією шкалою свідчать про гедоністичне, ризиковане, «безшабашне» відношення людини до часу та життя. Вони відбивають орієнтацію на задоволення у теперішньому та нездатність на поточну жертву, щоб отримати винагороду у майбутньому. Високі бали за цією шкалою корелюють з низькою здатністю передбачати та оцінювати майбутні наслідки, з непослідовністю, слабким контролем ЕГО, імпульсивністю, устремлінням до пошуку відчуттів. Встановлено, що гедоністично спрямовані особи більш схильні до вживання психоактивних речовин, мають нечіткі цілі на майбутнє. При цьому ці особи енергійні, беруть участь в великій кількості різних справ, активно займаються спортом.

Майбутнє. До цієї шкали відносяться наступні твердження: 6, 9, 10, 13, 18, 21, 24, 30, 40, 43, 45, 51, 56. (*Виділення підкресленням – зворотний обрахунок*).

Високі бали за цією шкалою відбивають загальну орієнтацію суб'єкта на майбутнє. Його поведінка визначається мотивацією досягнень майбутніх цілей та винагород. Високі бали тут корелюють з розвиненими здібностями до передбачення, здатністю оцінювати майбутні наслідки, з доброчесністю, сталістю. Особи, що зорієнтовані на майбутнє, високоорганізовані, амбіційні, цілеспрямовані. Ці особи відчувають недостачу часу і готові пожертвувати поточними задоволеннями заради успіху у майбутньому. Вони відрізняються навичками організаційного планування, високою особистою ефективністю, мають достатньо чіткі цілі на майбутнє, а їх повсякденне життя впорядковане та структуроване. Особи, що зорієнтовані на майбутнє, схильні відчувати середній та високий рівні стресу, пов'язаний з дефіцитом часу.

Минуле позитивне. До цієї шкали відносяться наступні твердження: 2, 7, 11, 15, 20, 25, 29, 41, 49. (*Виділення підкресленням – зворотний обрахунок*).

Високі бали за цією шкалою відбивають тепле, сентиментальне ставлення до минулого. Висока самооцінка і суб'єктивне відчуття радості осіб з таким відношенням до минулого вказують на їх здорове відношення до життя. Не

дивлячись на їх схильність до інтроверсії і деяку сором'язливість, такі особи здатні на розбудову близьких міжособистісних стосунків. Вони розумні, обережні і не схильні до ризикованої поведінки.

Теперішнє фаталістичне. До цієї шкали відносяться наступні твердження: 3, 14, 35, 37, 38, 39, 47, 52, 53.

Високі бали за цією шкалою демонструють фаталістичне, безпорадне та безнадійне відношення особи до майбутнього й до життя взагалі. Такі особи впевнені в тому, що майбутнє вже визначене наперед і не залежить від дій самої людини. Вони, зазвичай, не задоволені своїм життям і вважають, що в майбутньому мало що зміниться. Встановлено, що високі показники за цією шкалою корелюють з депресією, тривожністю, агресією, низькою здатністю передбачати та оцінювати майбутні наслідки дій. Спеціальні дослідження вказують на те, що високі бали за цією шкалою корелюють з ризикованою поведінкою за ВІЛ. Люди з високими балами за цією шкалою мають велику кількість статевих партнерів, практикують небезпечний секс.

На думку авторів методики, найкращим варіантом для психологічного благополуччя є збалансована картина часової перспективи.

ТЕСТ "КРЕАТИВНІСТЬ" (Н. Вишнякова)

Тест "Креативність" дозволяє виявити рівень творчих схильностей особистості через визначення креативного компоненту образу «Я-реальний» та уявлення про образ «Я-ідеальний».

Порівняння двох образів креативності «Я-реального» та «Я-ідеального» дозволяє встановити креативний резерв та творчий потенціал особистості.

Інструкція. Вам пропонується самотійно оцінити свої особистісні якості, відповідаючи на питання тесту. Якщо відповідаєте позитивно на питання, то ставити знак «+», якщо відповідь негативна – знак «-». Відповіді даєте і стосовно «Я-реального» та «Я-ідеального». Довго над відповіддю не розмірковуюйте; намагайтесь фіксувати перше, що прийшло на розум. Будьте щирими!

№ п/п	Індекс	Зміст питання	Образ «Я-реальний»	Образ «Я-ідеальний»
1.	М	Задумываетесь ли вы, какие причины заставляют вас создавать что-либо новое?		
2.	Л	Бывают ли у вас неприятности из-за собственного любопытства?		
3.	О	Возникает ли у вас желание оригинально усовершенствовать хорошую вещь?		
4.	У	Мечтаете ли вы приобрести известность, создав что-либо социально новое?		
5.	І	В ситуациях риска вы доверяете интуиции?		
6.	Е	Вы считаете, что в конфликтных ситуациях возможно избежать эмоциональных переживаний?		
7.	Ю	Отвечаете ли вы шуткой, если вас разыгрывают?		
8.	П	Если представится случай, вы поменяете работу на более оплачиваемую, но менее творческую?		
9.	М	Вы продумываете последствия принимаемого вами решения?		
10.	Л	Познание нового перестает быть любопытным для вас, если оно связано с риском?		
11.	О	Приходилось ли вам удачно использовать вещи не по назначению?		

12.	У	Бывает ли так, что когда вы рассказываете о каком-нибудь подлинном случае, то прибегаете к вымышленным подробностям?		
13.	І	В экстремальных ситуациях вы чаще прислушиваетесь к голосу разума, чем к интуиции?		
14.	Е	Доставляет ли вам эмоциональное удовлетворение процесс творческой деятельности?		
15.	Ю	Любите ли вы шутить и смеяться над собой?		
16.	П	Изобретали ли вы что-то новое в интересующей вас сфере деятельности?		
17.	М	Утомляет ли вас работа, требующая творческого мышления в нестандартных ситуациях?		
18.	Л	Отмечают ли окружающие, что вы во все вмешиваетесь?		
19.	О	Является ли редким ваше увлечение?		
20.	У	Бывает ли, что у вас возникают необычные образы, связанные с реальными событиями?		
21.	І	Вы иногда предчувствуете, кто звонит вам по телефону, еще не сняв трубку?		
22.	Е	Равнодушны ли вы к отрицательным проявлениям эмоций чужих детей?		
23.	Ю	Смеетесь ли вы над своими неудачами?		
24.	П	Посещали бы вы ради новых знаний специальные занятия, даже если это связано с неудобствами?		
25.	М	Достаточно ли для вас мелкой детали, намек на проблему, чтобы увлечься ее разработкой?		
26.	Л	На философские детские вопросы вы нашли ответы в зрелом возрасте?		
27.	О	Испытываете ли вы потерю интереса к оригинальным, рискованным предложениям ваших партнеров по работе?		
28.	У	Фантазируете ли вы сейчас, как бы вы жили в другом городе или в другом		

		веке?		
29.	I	Вам трудно предвидеть последствия предстоящего события?		
30.	E	Вы чувствуете эмоциональный подъем и вдохновение в начале нового дела?		
31.	Ю	Бывает ли так, что вы заранее готовили шутку или шутливые истории с целью развеселить компанию?		
32.	П	Утомляют ли вас неожиданности в профессиональной деятельности, требующие новых выходов из создавшейся ситуации?		
33.	М	Вы продумываете варианты решения трудных проблем, прежде чем сделаете выбор наиболее продуктивного?		
34.	Л	Когда вы долго не познаете новое, вас мучает чувство неудовлетворенности?		
35.	О	Вы любите работу, требующую смекалки, даже если она связана с трудностями реализации?		
36.	У	Сталкиваясь с необычными проблемами, вы предвидите перспективы их решения?		
37.	I	Снился ли вам когда-нибудь сон, который предсказал происшедшие потом события?		
38.	E	Сочувствуете ли вы людям, которые не достигли желаемого результата в творчестве?		
39.	Ю	Используете ли вы юмор для выхода из затруднительных ситуаций?		
40.	П	Вы выбирали профессию с учетом своих творческих возможностей?		
41.	М	Вам трудно продумать многие отрицательные последствия конфликтной проблемы?		
42.	Л	Сможете ли вы рискнуть карьерой ради познания нового?		
43.	О	Будете ли вы заниматься созданием чего-то необычного, если это связано		

		с какими-то трудностями?		
44.	У	Вам трудно представить незнакомое место, в которое вы стремитесь попасть?		
45.	І	Случалось ли так, что вы вспомнили о человеке, с которым давно не встречались, а потом вдруг неожиданно он позвонил или написал вам письмо?		
46.	Е	Сочувствуете ли вы обманутому человеку?		
47.	Ю	Бывает ли так, что вы сами придумываете анекдоты и смешные истории?		
48.	П	Если вы лишитесь возможности работать, то жизнь для вас потеряет интерес?		
49.	М	Основательно ли вы продумываете все этапы своей творческой деятельности?		
50.	Л	Хочется ли вам порой разобрать вещь, для того чтобы узнать, как она работает?		
51.	О	Вы импровизируете в процессе реализации уже разработанного плана действия?		
52.	У	Вы сочиняете сказки детям?		
53.	І	Бывает ли так, что вы по каким-то необъяснимым причинам не доверяете некоторым людям?		
54.	Е	Вы склонны сильно переживать, если вас обманули?		
55.	Ю	Раздражает ли вас шутка, выраженная в форме иронии?		
56.	П	Вы чувствуете, что ваша профессия позволит улучшить окружающий мир?		
57.	М	Думаете ли вы, какие тайные причины скрыты в творческой деятельности человека?		
58.	Л	Интересует ли вас, как живут соседи?		
59.	О	Предпочитаете ли вы общаться с людьми с необычными взглядами?		
60.	У	Фантазировали ли вы когда-нибудь о		

		том, что можно было бы сделать, получив наследство?		
61.	I	Вам трудно определить характер человека с первого взгляда?		
62.	E	Вы сочувствуете нищим людям?		
63.	Ю	Считают ли вас окружающие остроумным человеком?		
64.	П	В вашем профессиональном творчестве было много неудач?		
65.	М	Вы размышляете о причинах успехов и неудач в своей творческой деятельности?		
66.	Л	Если вы встречаете непонятное новое слово, то узнаете его смысл в справочниках?		
67.	О	Интересуют ли вас люди, которые придерживаются только традиционных взглядов на жизнь?		
68.	У	Пишите ли вы стихи?		
69.	I	Глядя на знакомого человека, вам трудно предугадать, как сложится его жизнь?		
70.	E	Вы редко выражаете свои эмоции при уличных скандалах?		
71.	Ю	Трудно ли вам с юмором выйти из затруднительной ситуации?		
72.	П	Можете ли вы в своей работе пойти на риск, если шансы на успех не гарантированы?		
73.	М	Достоверно ли вы восстанавливаете по случайным деталям целостный результат?		
74.	Л	Пытались ли вы проследить генеалогическое древо жизни?		
75.	О	Если бы ваши знакомые знали, о чем вы мечтаете, то считали бы вас чудаком?		
76.	У	Вам трудно представить себя в старости?		
77.	I	Бывает ли так, что вы опасаетесь идти на встречу с незнакомым человеком из-за интуитивного беспокойства?		

78.	Е	Наблюдая драматическое событие в жизни людей, чувствуете ли вы, что это происходило с вами?		
79.	Ю	Предпочитаете ли вы комедию всем остальным жанрам?		
80.	П	Обязательно ли творчество должно сопровождать профессиональной деятельности?		

Обробка результатів

Кількість балів за кожним індексом креативності визначається за допомогою ключа до тесту при складанні отриманих балів. Якщо відповідь досліджуваного відповідає ключу, то досліджуваний отримує один бал за відповідним індексним показником, якщо – ні, то бали не отримуються. Ключ до тесту відноситься до кожної якості і для "Я-реального", і для "Я-ідеального".

КЛЮЧ ДО ТЕСТУ:

1. Творче мислення (М)

Позитивні відповіді на питання: 1, 9, 25, 33, 49, 57, 65, 73;

Негативні відповіді на питання: 17, 41.

2. Допитливість (Л)

Позитивні відповіді на питання: 2, 18, 26, 34, 42, 50, 58, 66, 74;

Негативні відповіді на питання: 10.

3. Оригінальність (О)

Позитивні відповіді на питання: 3, 11, 19, 35, 43, 51, 59, 75;

Негативні відповіді на питання: 27, 67.

4. Уява (У)

Позитивні відповіді на питання: 4, 12, 20, 28, 36, 52, 60, 68;

Негативні відповіді на питання: 44, 76.

5. Інтуїція (І)

Позитивні відповіді на питання: 5, 21, 37, 45, 52, 77;

Негативні відповіді на питання: 13, 29, 61, 69.

6. Емоціональність, емпатія (Е)

Позитивні відповіді на питання: 14, 30, 38, 46, 54, 62, 78;

Негативні відповіді на питання: 6, 22, 70.

7. Відчуття гумору (Ю)

Позитивні відповіді на питання: 7, 15, 23, 39, 47, 63, 79;

Негативні відповіді на питання: 31, 55, 71.

8. Творче відношення до професії (П)

Позитивні відповіді на питання: 16, 24, 40, 48, 56, 72, 80;

Негативні відповіді на питання: 8, 32, 64.

Аналіз результатів

Показники 1, 2, 8 відповідають свідомим процесам, а показники 4, 5, 6 – несвідомим процесам творчої особистості. Показники 3 та 7 відносяться до граничних свідомо-неусвідомлюваних психічних процесів.

З метою визначення резервів і творчого потенціалу особистості необхідно порівняти «Я-реальний» та «Я-ідеальний» профілі. Реальне та ідеальне уявлення про власну креативність і творчі здібності виконує функції регулятора самооцінки та рефлексії. Однак слід враховувати, що у людей різне ідеальне уявлення про власні творчі можливості, які можуть бути завищеними або заниженими. Дана проблема є предметом обговорення з психологом у процесі психологічного консультування та психокорекції особистості.

Використовувати тест «Креативність» пропонується разом з проєктивними методиками та професійним спостереженням за процесами розвитку креативності при вирішенні творчих завдань. Діагностика креативності зазвичай надає орієнтовну інформацію. Дійсні прояви креативності відбуваються в продуктивній діяльності, коли у процесі вирішення завдань відбувається психокорекція та самокорекція, і розкривається креативний потенціал особистості.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Вдовіченко Оксана Володимирівна

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ»**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ